

Hunc librum Musis
suis inservientem
iure possidet
Theodor Mahlmann

Comparati mihi
Witzeb.
p. mat. 12. q.
p. hinc. 4. q.
Al. Joh. Reifol.
1624.

Σὺν Θεῷ

CHRISTOLOGIAS SACRÆ

Disputatio Quadragesima nona

De

OFFICIO CHRISTI
R E G I O

Quam

Annunte Θεωρεῖται

SVB PRÆSIDIO

Dn. BALTHASARIS MEISNERI

S. S. Theol. D. & P. P.

*In privato Collegio ad disputandum
proponit*

JOHANNES HÖLZERUS
Coloniensis Marchicus.

*Habebitur ad diem 14. Majj boris
pomeridianis.*

In auditorio minori.

WITEBERGÆ

Johannes Gorman excudebat,

ANNO cl. l. CXX.

CHRISTOPHUS SACRE
DIPUTATIO
DE
OFFICIO CHRISTI
REGIO

ANNO 1621
AUCTORIS
DR. BALTHASARIS MEISNERI
S. S. THEOL. D. & P. P.

IN PRIVATO COLLEGIO ad disputandum
PROPOSITO
JOHANNES HILF
Coloniensis
In auctoritate minor

WITTEBERG
Johannes Hilff
Auctoris

ΣΥΝΘΕΣΗ Τ
P R Æ L O Q V I L I M.

 Vemadmodum Ahasverus, Rex aliàs potentissimus, ex inferiori quãdam familiã Sponsam Estheram sibi elegit, eamq; præ omnibus mulieribus adavit, Est. 2. v. 17: Sic Rex Regum & Dominus dominantium Christus JESUS nos miseros homunciones ex merã misericordiã sibi desponsavit Os. 2. v. 19; quos adhuc non tantum Sponsi instar pulcherrimi diligit, sed etiam spiritali quodã sceptro & regimine protegit, gubernat, defendit. Merito igitur gaudium annuncians Propheta Zach. 9. v. 9, Ecclesiam his verbis alloquitur: Exulta filia Sion, jubila filia Ierusalem. Ecce Rex tuus venit tibi justus & Salvator. Neq; exultemus tantum, sed avide etiam ornatum splendoremq; Sponsi & Regis nostri intueamur. Sapienter enim Salomon sapientissimus Cant. 3. v. 11. de Salomone illo cœlesti: Egrediemini, inquit, & videte filie Sion Regem Salomon in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius. Quocirca nostrarum etiam partium erit, ut Regi huic obviam procedamus, eumq; agnoscamus, intueamur, excipiamus. Id quomodo fieri possit ac debeat ex doctrinã de officio Christi regio patebit illustrius, quod in presenti hac disputatione describemus. Ne autem cœcæ Jōdōs agere videamur. 1. quidem ex sacris literis Salvatorem nostrum JESUM CHRISTUM Regem esse demonstrabimus. 2. Ad doctrinã de regno Christi progrediemur. 3. Quæstiones illustriores, quæ de hoc articulo moveri solent, pertractabimus, & 4. tandem meditationem practicã breviter subjiciemus. Tu modo REX HOMO-DIVINE cœptis nostris annue, ut omnia dicta & cogitata nostra cedant in nominis ac regni tui gloriam & nostri edificationem!

T H E S I S I.

Officium Christi Regis est (ut à definitione ordiamur,)
 quo cives suos verbi ministerio usq; ad finē mundi colli-
 git, eosq; præclaris donis ornatos, cōtra hostes, in quorū medio
 dominatur, fortiter defendit, ac tandem eternā gloria & ho-
 nore coronat. Vid. Haffenreff. in Loc. Theol. p. 353. Vel,
 ut multa paucis comprehendamus, Officium Christi regium
 illud est, quo ipse gubernat omnia in cælo & in terrā, & im-
 primis Ecclesiam. Gerhard. tom. 1. locor. Theol. pag. 782.

II. Harum igitur & consimilium definitionum veritas,
 ut eò manifestior evadat, regia Christi dignitas in ipso statim
 limine ex sacro codice probanda erit. Ubi primò loca quædam
 ex V. T. desumpta, 2. Titulos nonnullos, quibus Salvator in no-
 vo Testamento nobilitatur, diligenter annotabimus.

III. Veteris itaq; testamenti suffragium quod attinet, pro-
 dusimus hic Psalm. 21. v. 6. ubi Dominus ita loquitur: Ego
 constitui Regem meum super Sion montem sanctum me-
 um qui Rex pauli post dicitur esse filius HODIE, i. e. ab eter-
 no genitus. Quem Psalmum integrum in sensu proprio & lit-
 terari de Redemptore nostro agere, non solum omnes textus
 circumstantie, sed Apostolica etiam interpretatio in Nov. T.
 evidenter & irrefragabiliter convincit. Idem Messias Ps. 8.
 Rex latius atq; uberius declaratur.

IV. Hûc pertinet Ps. 45. v. 2. & 7. Dico ego opera mea RE-
 GI, sedes tua DEUS in seculum seculi, virga directionis, virga
 regni tui. Hûc Ps. 72. per totum contextum referrî potest. Et
 Es. 9. v. 7. legitur: Factus est principatus ejus super humerum
 ejus, princeps Pacis, multiplicabitur ejus imperium, & pa-
 cis non erit finis, super solium David, & super regnum ejus
 sedebit, ut confirmet illud & corroberet in iudicio & c. Jer.

23. v 6.

23. v. 6. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & suscitabo David germen justum, & regnabit Rex & sapiens erit, & faciet iudicium & justitiam in terra.

V. Ez. 34. v. 23, & 24. Ego suscitabo super oves meas pastorem unum, & pascet eas, servum meum David, ipse pascet eas, & erit in pastorem? Ego autem Dominus ero ei in DEUM, & servus meus David Princeps in medio eorum.

Dan. 2. v. 44. In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus populo alteri non tradetur, comminuet autem & consumet universa regna horum, & ipsum stabit in æternum.

VI. Præcipue verò Zacharias c. 9. v. 9. Ecclesiam tali consolatur nuncio: Ecce REX tuus venit tibi justus & Salvator, ipse pauper & ascendens super pullum filie asine &c. que verba de Christo intelligenda sunt, quod ex collatione Matt. c. 21. v. 5. cum textu Prophetico perspicue elucescit. Sic Ol. 3. v. 5. Christus Rex David appellatur, vel quia ex Davidis prosapia oriundus fuit, vel quia David rerum fortiter ac strenue gestarum magnitudine & regia imprimis Israelitarum gubernatione venturum Messiam typice representavit. Et Mich. 5. v. 2. **YHWD** dominator in Israel nuncupatur.

VII. Ex novo testamento non est cur in hunc sensum curiosè conquiramus oracula sacra, quum cuilibet sermone notissima sint, ut, quod Magi quærunt Hierosolymis Matt. 2. v. 2. ubi sit natus Rex Judæorū, cujus stellam viderint in Oriente, & venerint adorare eum, quod I. Cor. 15 v. 25. habetur: Oportet ipsum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus, quod Apoc. 19. v. 16. Iohannes vidit scriptū Christi nomen his verbis: Rex Regum & Dominus dominantium.

Et quod Luc. 1. v. 33. dicitur, regnabit in domo Iacob in a-
ternum, Et regni eius non erit finis.

VIII. Proinde Salvatorem nostrum non Regem tantum,
sed Regibus etiam omnibus excellentiorem esse cō-
stanter asserimus, id quod adducta scriptura testimonia,
ex quibus singulares simul Regis huius proprietates efflorescunt,
evidentissime testantur. Quamvis a. brevitatis studio plures
proprietates omittende sint: Tamen præcipuas annotabimus.

IX. Nam 1. ex precedentibus Scripturae elogio Regem no-
strum æternum esse colligimus, cuius potestas nunquam
desitura sit. Dan. 7. v. 14. cuius regnum non habeat finem
Luc. 1 v. 33. Nemo ergo coronam eius tollet: Infixa
enim est capiti, atque auferrī nequit. 2. Videmus hinc Chri-
stum Regem esse œcumenicum, qui dominetur à mari
usque ad mare Ps. 72. v. 8. cui data sit omnis potestas in cælo Et
terra Matth. 28. v. 19. Et nomen super omne nomen Phil. 2.
v. 10. de quo omnes Prophetæ testentur. Act. 10. v. 43. Un-
de Rex super omnia dicitur, tam in hoc quam in futuro secu-
lo Eph. 1. v. 21. 22. Et caput omnis principatus Et potestatis,
Col. 2. v. 10. Plures Regis huius proprietates Et prerogativas
notavit Clariss. & Excel. Dn. Præf. Præcept. ac Promot.
meus honorandus in meditat. Evang. p. 339. 340. &c.

X. Atque ita JESUM Nazarenum Mariæ filium Regem esse
ex scripturis hæcenus demonstravimus. Quam autem Rex à
regno denominetur, proximum erit, ut quale regnum Rex
iste habeat, paucis subjiciamus. Principio autem hoc mone-
mus, quia regnum Christi aliter respectu totius generis hu-
mani, aliter respectu Ecclesiæ, aliter respectu huius, aliter
respectu alterius vitæ geritur, ideo hunc terminum ex eorum
numero esse, quæ dicuntur à Φ ϵ ν δ ω ϵ ν , atque ita pro di-
versitate

versitate modi ac formæ administrationis in hoc regno aliter
atq; aliter esse declarandum.

XI. Consideratur ergo regnum CHRISTI vel in hac vi-
tâ vel in alterâ. In hac vitâ vicissim geminû cõstituitur, po-
tentia nimirû & gratia. Regnum potentia est generale
imperium super omnia, nempe gubernatio cœli & terræ, sub-
jectio omnium creaturarum, dominium in medio inimico-
rum, qui à Christo tanquam Rege potentissimo coërcentur ac
reprimuntur. Conf. Matt. 28. v. 18. Ps. 8. v. 7. 8. Heb. 2. v. 8.
Ps. 110. v. 2. Matt. 22. v. 44. Act. 2. v. 35. 1. Cor. 15. v. 25. &c.

XII. Gratia regnum est specialis operatio misericordie
in Ecclesiâ, scilicet missio, illuminatio, confirmatio Apostolo-
rum, Evangelistarum, Pastorum & Doctorum, collectio Ec-
clesiæ prædicatione Evangelij & dispensatione Sacramento-
rum, regeneratio, sanctificatio, vivificatio credentium, ap-
plicatio sui meriti, protectio & conservatio piorum in cala-
mitatibus, & liberatio, variorum denique donorum effusio,
de quibus regni gratiae beneficiis. Vid. Dn. D. Gerhardus
tom. 1. L. p. 782. 783.

XIII. Et quamvis Ecclesia, ubi regnum hoc Christi viget,
ad huc in terris militet: Tamen illustri plerumq; regni cœ-
lorum nomine insignitur. Hinc enim toties in parabolis, quæ
in historiâ Evangelicâ extant passim occurrit mentio regnû
cœlorum, uti videre est Matth. 20. v. 1. 22. v. 2. præcipue
verò c. 13. ubi illustris hæc appellatio sæpius iteratur. Ratio-
nes insignioris hujus tituli recenset Cramer. 1. p. de reg.
Christ. c. 2. q. 3.

XIV. Nam 1. à DEO cœlesti planè modo regitur & admi-
ministratur, imò in medijs etiam conservatur persecutioni-
bus, ita ut nihil omninò conformitatis cum regnis mundanis
habeat.

habeat. 2. Quia subditi hujus regni, veri nimirum Christiani, terrena contemnunt, & superna suspirant, ubi Rex gloriae sedet ad dexteram Patris Col. 3. v. 1, 2. ubi πολιττοιμα nostrum Phil. 3. v. 20. 3. Quia (per metalepsin) in hoc regno colorum acquiritur verum illud regnum aeternae hereditatis. Alias rationes Vid. apud. Bed. super Evang. Matth. 22. de veste nupt.

XV. Ex quibus simul intelligitur, quod regnum Christi respectu alterius etiam Vitae considerari queat. Praecipue autem ibi erit regnum Justitiae & gloriae, quod conspicietur in mortuorum resurrectione ac universali iudicio omnium hominum, & reproborum quidem ad damnationem sive ignominiam aeternam: electorum vero ad promissam beatitudinem, ubi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine tremore, opes sine amissione, sanitas sine languore, vita denique sine morte, ut pia antiquitas loquitur.

XVI. Ex hīs omnibus jam firmiter concludimus, Messiam Regem esse & regnum habere, quam dignitatem sibi quoque Christus JESUS praecripi non est passus, adeo ut etiam coram Pilato, cum staret in acie novaculae se Regem esse confessus sit. Matt. 27. v. 11. 12. confessio haec ab Apostolo 1. Tim. 6. v. 13. bona indigitatur. Quocirca nos quoque constanter eam tueamur necesse est, ut tandem aliquando ex regno gratiae ad regnum gloriae, ubi Regem nostrum sine fine à facie ad faciem videbimus, cum omnibus electis transeamus.

XVII. Hoc igitur jacto fundamento ad illustriores quaestiones accessum facimus. Primo autem de Rege ipso quaeritur, Utrum nimirum regnandi officium secundum utranque naturam ipsi verè & realiter competat ac tribuen-

tribuendum sit? Ilbi omninò notandum venit, quod Chri-
stus non regnet tantum modo secundum divinam, sed etiam
secundum humanam naturam, quæ collocata est ad dexte-
ram Patris, adeoq; sedens ad dexteram Patris simul regnat
ut DEUS.

XVIII. Quid autem sit regnare ut DEUS, ex multis
Scripturæ testimonijs Sole meridiano clarius elucet. Præfer-
tim ex Psal. 24. v. 1. Domini est terra & plenitudo ejus, orbis
terrarum, & universi qui habitant in ea. Num. 17. v. 23.
Numquid manus Domini invalida est. Job. 11. v. 7. 8. For-
sit an vestigia DEI comprehendes, & usq; ad perfectum O-
mnipotentem reperies? Excelsior cælo est, & quid facies.
Profundior inferno, & unde cognosces? Longior terrâ men-
sura ejus, & latior mari & c. Pl. 115. v. 3. Dominus noster in
cælo omnia, quæcunq; voluit, fecit.

XIX. Ex his ipsis Christus & Apostoli sua illa mutuantur
Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra.
Iam secundum divinam naturam juxta indubitatam anti-
quitatis regulam illi dari nihil potuit, quomodo itaq; huma-
nitatem excludemus? Huc pertinet illud ad Phil. 2. v. 9. Pro-
pter quod DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen,
quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne
genus flectatur, cælestium, terrestrium, inferorū, & omnis lin-
guæ confiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est
DEI Patris, 1. Pet. 3. v. 22. qui est in dextera DEI, deglutiens
mortem ut vitæ æternæ hæredes efficeremur, profectus in cæ-
lum, subjectis sibi Angelis & potestatibus & virtutibus.

XX. Sicut ergo olim in ipso juxta pronunciatum Apосто-
li ad Col. 1. v. 16, 17. condita sunt universa in cælo & in ter-
râ, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes,
sive

sive principatus, sive potestates, omnia, inquam, in ipso & per ipsum creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant: ita nunc totus Christus Angelis olim à se conditis dominatur, imperat diabolis, regit sidera cælorum, maria, flumina, omnes ex terris nascentes res pedibus suis subjectas habet, boves & oves universas, pecora campi, volucres cæli & pisces maris, sicut universalissimum hoc Christi Θεου δεσπότητος & dominium Psalteres graphicè describit.

XXI. Oritur autem hæc dignitas 1. ex arctissimâ & ineffabili illâ unione, quâ λόγος & non tantum admisit, sed adsumsit: in κωνσταντίνου potentia ac regni hujus (quod ut λόγος ab æterno habuit & exercuit) carnem suam, ita ut jam caro illa adsumpta particeps facta sit ejusdem illius regni, ejusdemque potentia, quæ fuit & λόγος potentia ab æterno, & est & erit ejusdem in omnem æternitatem. 2. Oritur ex sessione Christi ad dexteram DEI, de quâ nuperè peculiaris instituta fuit disputatio. Quæ sanè paulò profundius atque accuratius estimare debebant, qui adversus majestatem carni Christi verè ac realiter communicatam temerario planè impetu insurgere consueverunt. Sed de his impræsentiarum prolixius agere non licet.

XXI. Evidentioris itaque decisionis loco ex Orthodoxis Theologis bimembrem hanc conclusionem annectimus. 1. Christum nunc temporis secundum utramque naturam divinam suam majestate atque omnipotentiam (quam regnum gratiæ eque ac regnum gloriæ necessariò præsupponit) non tantum dominari in Ecclesiâ, & super Ecclesiam, quæ ipsum agnoscit & colit, sed etiam potentissimè gubernare universas, cunctas & singulas creaturas. 2. Infinitam hanc regnandi potestatem Christo diverso respectu verè ac realiter competere & tribuendam esse asserimus. Nam, in quantum DEUS, est ab æterno

eterno illam habet cum DEO Patre & Spiritu Sancto: In quantum homo est, accepit illam ex unionis gratiâ, quæ, uti ex precedentibus constat hoc præcipue requirit, ut Christus secundum utramq; naturam revera præsens regnum suum administraret. Sic enim absens administraret, non infinita divinæ majestatis plenitudine inunctus esset.

XXIII. Deinde hîc de regno terreno & mundano moveri solet quæstio, utrû illud rectè à Judæis Messiaë tribuatur? Olim enim nugati sunt hodieq; nugantur, Messiam tale imperium in terris cõstituturum, quo in hoc visibili mûdi theatro vi armisq; fortiter subactõ & ab infidelium colluvie repurgato soli Iudæi, & religioni eorum addicti in pace & felicitate perpetuâ sub Christo dominaturi sint, & abundaturi rerum omnium terrenarum affluentia.

XXIV. Periculosissimum autem & perniciosissimum hoc esse de regno Christi terrestri somnium, ipsorum etiam Apostolorum exemplum evidenter ostendit, qui semel in Scholâ Phariseorum hâc κακοδοξία imbuti difficulter sane veteris illius erroris semina extirpare potuerunt, sed ex Act. i. v. 7. plerumq; ingeminarunt: Domine restituesne hoc tempore regnum Israel? Hinc etiam Matth. 18. v. 1. mota est controversia à discipulis: Quisnam major esset in regno cœlorum?

XXV. Nos igitur e contrario non mundanum aut terrenû sed spirituale Christi regnum constituimus, atq; hanc sententiam nostram primò quidem apertis scripturæ testimonijs, deinde firmissimis ac solidissimis roboramus consequentijs. Testimonia quod attinet, initio quidem ex veteri Testamento ea desumimus, quæ mundo e diametro quasi oppositas regni hujus affectiones prædixerunt.

XXVI. Tale est illud Zach. 9. v. 9. ubi propheta de paupertate

tate futuri Messiae loquitur, adeoq; mundanam hanc Iudaeorum pompam externumq; regni splendorem sufficientissime refutat. 2. Gloriam illam secularem & passionem sive contemptum externum sibi penitus adversari adeo in confesso est, ut manibus ferme palpari queat. Iam autem non prius, sed posterius potius de venturo Messia in libris Prophetis passim enunciat. Vide Es 53. v. 4. 5, 6. Dan. 9. v. 26. Ergo. 3. Præterea si vera esset hæc opinio, nonne Messiae regnum Iudaicæ tantum ditiois terminis circumscribendum esset? Iam verò scriptura Messiae dominium à mari ad mare & fines usq; terrarum latissime extendit. Ps. 72. v. 8. Ergo.

XXVII. Deinde ex novo Testamento idem perspicue colligitur, si Christum ipsum audiamus. Ille sanè Rex terrenus declarandus in montem abiit, & singulari studio externam hanc dignitatem detrectavit Joh. 6. v. 15. Id quod coram Pilato clarius comprobavit, ubi diserte, regnum meum, inquit, non est de hoc mundo, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utiq; decertarent, ne traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum de his non est: Joh. 18. v. 36. Quibus verbis pro spirituali Christi regimine adstruendo nihil dici potuit, clarius, nihil illustrius: ita ut merito vel ipso veritatis autore interprete à mundanis gubernationibus planissime distinguatur Luc. 22. v. 25.

XXVIII. Manifestis insuper rationibus & consequentijs hæc de regno spirituali sententia roborari potest. Nam 1. inter regnum Politicum & personam divinam planè & incorruptibilem nullam omnino proportionem dari et quis ignorat? Iam Messiam non nudum hominem, sed Θεούγονον esse ex Scriptura præsupponimus. 2. Ratio ab adjunctâ aeternitate petitur. Omne enim terrenum imperium mundanum est,

&

& cum mundo interibit. Iam Christi regnum æternum esse ex supra allegatis testimonijs agnoscimus. Obvertis ex 1. Cor. 15. v. 24: Filius tamen subjicietur Deo Patri, eiq; regnum suum tradet. Ergo non erit Rex æternus. Respondemus 1. textum hunc tantum de regno gratiæ loqui. 2. Neque de hoc simpliciter intelligendum esse, nisi quoad externam formam & administrationem. Cessabit enim ibi verbi prædicatio, cessabit Sacramentorum administratio. Ipsum autem regnum gratiæ in regnum gloriæ transibit, ubi DEVS in beatis Christi civibus incipiet esse omnia in omnibus.

XXIX. Quo pacto ipse etiam DEI Filius Patri subjicietur, non quidem majestatem adsumptæ carni vere & realiter communicatam deponendo, sed externam tantummodo administrationem, qua in mundo Ecclesiam sibi colligit, deserendo, cui in alterâ vitâ finem imponet, atq; ita hanc gubernationem Patri cœlesti quasi resignabit. Neq; vocabula Hebraea Olam & Leolam absolute regni Christi æternitati aliquid derogare possunt. Ficulnea enim planeq; elumbis collectio est: Vocabula hæc interdum limitatam denotant durationem. Ergo in ijs etiam locis, ubi de Rege Christo, & gnoq; ejus æterno usurpantur, limitate, pro longioris temporis periodo accipienda sunt. Genuinam ergo harum vocularum explanationem. Vid, apud Dn. D. Bald. in ref. Cat. Rac. pag. 138. Gerhard. tom. 1, L. C. f. de æterno DEI Fil. p. 462. 463. Hutter. in Loc. Theol. p. 868. Cramer. part. 1. de regno Christi c. 3. q. 4. p. 52.

XXX. Plures hic rationes pro regno Christi spirituali cumulari possent. Verum cum opinionis hujus veritas partim ex evidētissimis & Solis radio scriptis Prophetarū oraculis elucescat, partim à Dn. D. Cramero d. l. perspicuis rationib. uberius
decla-

declaretur, actum hic agere nolimus. Ad alia igitur progredimur. Quia enim mundanum haecenus splendorem Christo denegavimus, alia statim suboritur Quaestio: Vtrum nimirum haec ita absolute & simpliciter accipienda sint, an vero Christus visibiliter in terras rediturus, & per mille saltem annos cum sanctis in varijs mundi delicijs regnaturus sit? Posterius Chiliastræ sive Millenarij olim defendere conati sunt. XXXI. Hi enim cum geminam hominum resurrectionem ex Ap. 20. v. 5. seq. asserendam esse deprehenderent, Christum dixere in formâ visibili rediturum, regna, imperia, provincias omnes devictis Regibus mundanis inter affectas & discipulos suos divisurum, adeoq; terrenas cum illis delicias capturum per mille annos, quam ob causam Chiliastræ etiâ nuncupati sunt, χίλιοι n. mille significat, de quo errore legatur August. lib. 20. de civ. DEI c. 7. In eodem haeret Lactantius lib. 7. instit. c. 24. de renovat. mundo: Verba ejus haec sunt: Veniet Inimmi & maximi DEI Filius, ut vivos & mortuos judicet, testante atq; dicente Sibylla &c. Verû ille cum deleverit injustitiam, judiciumq; maximum fecerit ac justos, qui à principio fuerit ad vitâ restauraverit, mille annis inter homines versabitur, eosq; justissimo imperio reget. Haecenus Lactantius. Patrocinated quoq; est dogmati huic Tertul. Apoll. & alij referente Hieronym. in c. 36. Ezech. & Euseb. lib. 3. hist. cap. ult. XXXII. Verum enimvero quicquid etiam de mille annorum tempore praedicti proferant Millenarij, nos errore hunc quum planè carnales cogitationes sapiat, & in fidei analogiam manifestissime impingat, indignû refutatione, meritoq; explodendum esse statuimus. Neq; locus Apocalypseus erroneo huic dogmati fenestram aperiet, modò cum alijs verbi divini testimonijs conferatur. Scriptura enim duplicem innuit mortem, aliam animæ, quæ nihil est aliud, quàm gratiæ divinae per peccata ablatio; aliam corporis, quæ est animæ à corpore separatio.

XXXIV. Geminæ huic mortis duplex respondet resurrectio: animæ altera, quæ è statu peccati in statum gratiæ migramus. Rom. 6. v. 4. Ephes. 5. v. 14. Altera corporis est, quod in die novissimo cum anima rursus uniri debet, vel ad vitam vel ignomi-

ignominiam sempiternam Dan. 12. Quibus juxta Scripturæ normam, & fidei analogiam præsuppositis quid pronunciatum Apocalypseos c. 20. v. 5. 6. suadeat, facile patebit. Beatitudinem nimirum & sanctitatem pollicetur omnibus, qui habent partem in primâ resurrectione, id est, qui de peccatis admissis seriò dolentes pretiosissimum JESU CHRISTI Redemptoris Beatissimi & Sanctissimi constanter apprehendunt meritum: In his secunda, id est, æterna mors, non habet potestatem. Suffragatur assertioni huic August. lib. 20. de Civ. DEI cap. 7. inquit. Duæ sunt resurrectiones, una prima, quæ nunc est animarum, quæ venire non permittit in mortem secundam: alia secunda, quæ nunc non est; sed in seculi fine futura est: nec animarum, sed corporum est, quæ per ultimum judicium alios mittet in secundam mortem, alios in eam Vitam, quæ non habet mortem. Quibus probè consideratis Chiliaismus penitus exspirat.

XXXIV. Tandem in latiore hinc controversiarum campum excurrere possemus, quales sunt. 1. An Monarchicum Ecclesiæ regimen sub uno visibili capite ac judice constitui debeat, ut frustra somniant Pontificij? 2. An regia hæc majestas potissima causa sit, ob quam Christus in Scripturis Salvator noster, DEUS, DEI Filius nominetur? quam opinionem Photinianorum spiritus non sine insigni blasphemia interpolare studet. 3. De amplitudine regni gratiæ, utrum nimirum per orbem terrarum univetsum sese extendat, ubi affirmativa ex Apostolo ad Col. 1. v. 6. & 23. aperte demonstrari posset. Hæ, inquam, aliæq; controversiæ fufius examinandæ essent. Verùm cum ejusmodi quæstiones magna ex parte cum distinctis fidei articulis cohæreant, vel suis locis ac temporibus, vel ipsi etiam conflictui eas reservabimus, & meditationem practicam brevissimè subnectemus.

XXXV. Prodest autem hæc de regio Christi officio consideratio, 1. προς διδασκαλίαν, ut majestatem Christi agnoscamus, expendamus, veneremur. Statim enim mens pia ex Psal. 2. quærere solet, quis hic Rex Sionius sit ratione personæ, nimirum æternus DEI Filius, juxta apertum Patris cœlestis pronunciatum; Filius meus es tu, ego hodie genui te.
Neque

Neque tamen hic subsistere debet cogitatio : sed quia idem Rex Sionius gentes in hæreditatem postulare jubetur, quas tamen, quatenus DEUS, ab æterno possidet, subincludi hic etiam humanam Christi naturam infinita illa gloria & maiestate ditatam intelligimus. Atque hac ratione Regem nostrum intueamur, miremur, veneremur. 2. Cum regnum Christi spirituale sit, quilibet facillè intelligit, quod gloria subditorum non sit de præsentis seculo, sed adhuc in abscondito lateat &c.

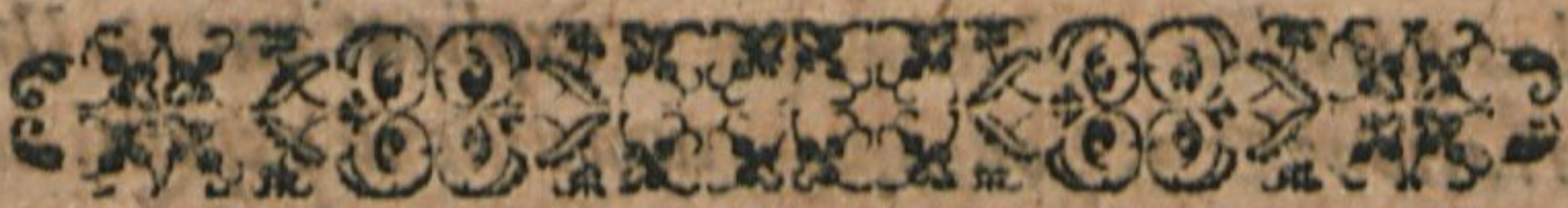
XXXVI. Prodest insuper hæc doctrina *πρὸς παράκλησιν*, quoties mens Christiana densissimis persecutionum tenebris obruta, imò omnia in Ecclesia, tanquam regno gratiæ factq; deq; ferri conspiciens non sentit efficaciam Christi regnantis: Quæ tamen, ut divinæ consolationis radijs ex regno gloriæ effulgentibus illustratur, has etiam dubitationum nubeculas facile dissipare potest. Nonne enim Rex regum Christus potentissimus est? Venite ergo ad Regem hunc, qui onerati estis Matth. II. v. 28. &c.

XXXVII. Tertio *πρὸς ὑπερίεσιν*, ut sanctitati studeamus. Quemadmodum enim Rex noster sanctorum omnium sanctissimus est: ita nos quoque genus electum simus, regale sacerdotium, gens sancta 1. Pet. 2. v. 9. 2. Ut superna quærere gestiamus Coloss. 3. v. 1. & ad verum *πνεῦμα* Phil. 3. v. 20. seu regnum à mundi exordio nobis paratum Matth. 25. v. 34. nullo non tempore adspiremus, ubi Regum cœlestium & spiritualium instar Ap. 1. v. 6 Coronam justitiæ 2. Tim. 4. v. 8. & vitæ Ap. 2. v. 10. electis omnibus promissam reportabimus, & ipsum Regem gloriæ sine fine videbimus, sine fastidio amabimus, sine defatigatione denique laudabimus,

Amen.

SOLI DEO GLORIA.

בִּירוֹן :

DISPUTATIO QUINQUAGESI-
ma & ultima,

Continens

SYNOPSIS TOTIUS AR-
ticuli de Christo.

Resp. M. Levino Pouchenio.

Erfectam & salutarem Christi cognitionem, à nobis exigit, Christianismi professio, quæ vult, ut hominis Christiani lingua nil aliud noscat nisi Christum. tum, quia is unicus universæ scripturæ V. & N. T. scopus est; tum quia Christi notitia tanto præstantior notitiâ hujus mundi, quanto distant res terrenæ & cælestes, caducæ & æternæ. Quare, merito cum Bernhardo, hanc nostram sublimiorem Philosophiam statuimus, scire Iesum & hunc crucifixum. Quam scientiam quia hætenus fusius lustravimus, jam eandem $\sigma\upsilon\nu\omicron\pi\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$ sub finem collegij Christologici repetere, deq; eâ placidam $\sigma\upsilon\zeta\eta\tau\eta\sigma\upsilon$ instituire placet; consideraturi, Christi I. Personam. 2. Vitam & 3. Officium.

DE PERSONA.

TH. I. A personæ cognitione merito initium facimus, cum nemo, qui personam Christi ignorat de officio convenienter sentire & statuere possit. Hanc v. hic non consideramus ratione $\gamma\pi\alpha\varsigma$ divinæ: quæ cognitio in loco de DEO pertractatur; sed ratione $\omicron\iota\kappa\omicron\nu\omicron\mu\iota\alpha\varsigma$ gratiosæ, cujus respectu $\sigma\upsilon\nu\theta\epsilon\lambda\omicron$ est, duabus constans naturis & unâ simplici $\iota\omega\sigma\iota\omicron\varsigma$. Et hæc consideratio hujus est loci, ac absolvi-

tur tribus partibus: 1. Naturarum explicatione. 2. Unionis enarratione & 3. Consequentium unionis expositione.

II. Naturæ primò in genere explicandæ sunt, ubi videndum. 1. Vocis naturæ usus. Dicitur natura à nascendo, & primò nascentium generationem: latiori v. significatione, cuiusq; rei essentiam denotat. Nobis in præsentia natura nihil aliud est, quam substantia quædam completa per ἑοίαν suam constituta, habens in se principium omnium operationum. 2. Naturarum numerus: In Christo duas agnoscimus naturas, tum in se, tum suis proprietatibus distinctas; divinam & humanam: unde Θεωῦ ὁμοῦσι &, Homo-Deus existit. 3. Necessarius utriusque concursus, qui olim fuit typis significatus, Messie nominibus indicatus, Prophetis oraculis prædictus, Apostolicis dictis demonstratus, rationibus confirmatus, & similitudinibus illustratus, quæ licet per omnia non conveniant, mirabilem tamen utriusque naturæ concursum quædam tenus illustrant.

III. De divina natura τῆς λόγῃ in specie notanda veniunt: 1. Hæretici, qui eam oppugnarunt. Horum 3. Constituuntur classes: 1. τῶν ἀνυποστάτων, Christi existentiam ante incarnationem negantium, 2. τῶν ἑτεροσιῶν, Christi naturam patri non consubstantialem fingentium 3. τῶν ἀνομοιωῶν, eandem cum patre essentiam, sed non potentiam & operationem fingentium. 3. Tituli, qui Christo quoad divinitatem tribuuntur; quorum quidam Bibliici, ut: cum dicitur DEUS, sc. θετικῶς quæ. essentiam divinam certo caractere limitatam denotat; Filius DEI, ab æterno ex simplici essentia Dei patris productus; λόγῳ, qui hic significatione cœlesti, λόγον substantialem notat: quidam Ecclesiastici, ut: ἀπόθεσις, respectu productionis temporalis; ὁμοῦσι, ad eandem cum patre substantiam, ὑποστάσις distinctam, exprimendam. 3. Divinitatis

veritas. Hanc fusius hic non probamus, sed ut probatam in loco de Deo presupponimus. Ex abundantia tamen 4. loca, divinitatem Christi confirmantia adducimus. 1. Extat Gen 48. v. 15. 16. in quo benedictio, Iacobo ab angelo increato facta, continetur. 2. legitur Joh. 1. v. 1. & c. in quo λόγος describitur. 3. Ipsius Christi est, suam ante Abrahamum existentiam confirmantis Joh. 8. v. 58. 4. Pauli, Christum absolute Deum super omnia benedictum in secula, nuncupantis Rom. 8. v. 5. 4. Divinitatis necessitas, quæ patet, 1. è magnitudine mali, à quo nos nemo nisi solus Deus liberare potuit. 2. è magnitudine boni, quod à nemine, nisi etiam solo Deo, nobis obvenire potuit.

IV. De natura humana, quæ in tempore assumpta est, consideranda itidem sunt: 1. Hæretici, qui magno studio humanitatem allatrarunt sunt, 1. Φανταστικοί, Christum non verum corpus, sed Φανταστικόν assumpsisse, asserentes. 2. ἑτεροῦργοι, carnem Christi nobis consubstantialem, negantes. 3. αἰψυχοί, Christo animam humanam detrahentes 4. ἀφθαγγδοκῆται, dolorum & passionum veritatem indubium vocantes. 4. μονοθελήται, distinctam voluntatem à divinam humanam abnuentes. 2. Tituli, ex quibus vel maxime humane nature veritas patescit. Horum quidam abstracti, ut: σαρκός, synechdochicè totam humanam naturam denotans; semen: quidam concreti, ut: Homo, Filius, primogenitus &c. 3. Nature humane veritas, quæ astruitur. 1. substantiæ identitate: Nam nostram assumpsit naturam, & quoad totum; unde semen mulieris, Abrahæ, Davidis, & passim, filius hominis dicitur: & quoad partes; nimirum animam; quam probat, scriptura, incarnationis finis, nature veritas; & corpus organicum, quod astruit, nature humane

que requirit determinatam materiam, & satisfactionis
veritas. 2. Naturæ proprietate, eaq; vel naturæ totius,
ut: creatum, finitum esse, vivere &c. vel partium; anime
ut: velle, intelligere: corporis, ut: figuram, quantitatem,
circumscriptionem habere 3. Infirmitate tam anime,
quam corporis. Harum quædam sunt personales & damna-
biles, quas Christus non assumpsit, quia redemptioni obsuis-
sent: quædam miserabiles, quas Christus coassumpsit, quia
perfectioni, scientiæ & gratiæ ipsius non erant impedi-
to. Ut a. humanitas Christi, quoad essentiam, propieta-
tes & infirmitates nobiscum convenit; sic quoq; differt, ra-
tione puritatis, conceptionis, nativitatis & personalitatis.
IV. Naturæ necessitas, patet, e necessaria passione, san-
guinis effusione, morte, & compassione.

V. He due nature ita personaliter unite sunt, ut u-
nus sit Christus, una tantum persona. Hujus unionis viden-
dam est, fundamentum, partes & natura. Fundamen-
tum unionis est incarnatio circa quam annotanda sunt:
1. Vocis explicatio. Nam vox ἀγγελος est, in Ecclesia,
tamen usitatissima & notat actum, quo λόγος humanā
naturam in ὁμοσίσκεως unitatem suscepit, sibiq; arctissime
univit. 2. Incarnationis probatio. In V. T. futura præ-
dicitur, Es. 9. v. 6. Ier. 23. v. 5. Mich. 5. v. 2. in N. T. facta
declaratur. Ioh. 1. v. 14. Colos. 2. v. 9. 1. Tim. 3. v. 16. 3. Subjecti
determinatio. Dicitur quidem incarnatio opus to-
tius Trinitatis; verum efficienter & inchoative: solius v.
filij est formaliter & terminative, qui factus, quod
non erat & mansit præterea quod erat. Rationes cur
filium incarnari oportuerit, apud Patres orthodoxos ob-
vie sunt plurimæ. Filium a. cum incarnatum dicimus,
non tantum personam, sed & naturam divinam, certo
charactere

charactere limitatam, intelligimus. 4. Temporis notatio. Peracta est incarnatio in media mundi etate, secundum supputationem, non mathematicam, sed historicam & vulgarem, quæ omne id dicitur medium, quod inter principium interjacet. 5. Incarnationis definitio, quæ talis: Incarnatio est divina & supernaturalis actio, quæ æternus Dei filius naturam humanam integram & sanctam ex adumbratione Spiritus S. in utero virginis Mariæ formatam, in unitatem suæ divinitatis sine confusione assumptam, atq; ita verus homo factus est, ut jam in duabus naturis divina & humana personaliter unitis subsistat.

VI. Partes incarnationis sunt duæ: Una: Carnis formatio, quam describit angelus Luc. 1. vers. 35. Hujus dispendenda est, 1. Causa efficiens, quæ est Spiritus S. cuius conceptio non ἀπειραλυσως sed ἀνωγειρατως, καὶ ἐξ ὀχθῆν attribuitur. 2. Materialis in qua, quæ mater Domini, de qua infra: Materialis ex qua, quæ sunt partes hominis anima & corpus; utraq; in utero Mariæ producta; illa sine materia; hæc ex materia, quæ ratione inesse fuit massa ἀεὶ ἀεικλήν, quam ordinarius generationis modus requirit; Ratione virginis in utero Mariæ elaborata; Ratione qualitatis sanctissima & ab omni peccato immunis. 3. Formalis seu productionis modus. Animam ordinariè & mediatè, per traducē productam; corpus è τῷ ὕμ & subito factum: totam humanitatē in instanti, statim post annunciationem angeli & assensum B virginis conceptam serio statuimus, ut ita simul subitoq; uniretur animæ cum corpore. 4. Finalis, quæ nostra salus; ut enim omnia quæstræ causa; sic quoq; conceptio Christi propter nos & nostram salutem facta, restat non minus. Confitemur: οὐκ ἔστι οὐδὲ

VII. Altera; Carnis assumptio ubi explicanda 1. An facta sit? quod probat locus Heb: 2. Ubi de Christo, tanquam sub-
jecto, v. 9. predicatur, quod particeps factus sit carnis & san-
guinis ut pueri v. 14. & quod assumerit semen Abrahae v. 16.
2. Quis assumerit? Solus nim: λόγος, quia hic solus in-
carnatus 3. quid assumptum sit? Caro seu Semen Abrahae,
vel, ut patres vocant, Humana natura. 4. in quid assum-
tum sit? Nempe in Filij Dei personae unitate. 5. Quomo-
do; an corpus mediante anima assumptum sit? Ubi
dicendum in assumptione corporis & animae nullum fuisse or-
dinem, sed simul & semel sine distinctione temporis & or-
dinis in ὑπόστασιν λόγου assumpta sunt. 6. Deniq; quam
diu duret assumptio? Quod explicat canon Orthodoxorum
Patrum: quod λόγος semel assumpsit nuncquam deponet.

VIII. Natura unionis videnda est, ubi observanda, 1.
terminorum explicatio; ut sunt 1. Jesus, qui salvato-
rem significat, & soli Christo proprie convenit 2. Christus,
qui unctum notat, & non de utraq; sed humana natura tan-
tum dicitur, 3. Persona, qui in eo usurpatur significatus,
quo tria denotat: 1. Subsistentiam: 2. Simplicem ὑπόστασιν,
una natura constantem, 3. ὑπόστασιν compositam in duabus
naturis subsistentem, 4. Unio, qui plurium rerum copula-
tionem, quae illae unum fiunt significat. 2. Hæreticorum anno-
tatio. Sunt illorum & Veteres, ut: Ebionitæ, Carinthiani,
Samosateniani Apollinaristæ, Nestoriani, Eutychiani, Mo-
νοθυσίται, ἀκρίβητοι, Μονοθελίται, Accidentarij, Scho-
lastici: & recentiores, ut: Calviniani, Iesuitæ, Neo-Pho-
tiniani, Vorstiani. 3. Θεσεως, veræ unionis personalis
positio: Confitemur, Dominum nostrum Iesum Christum,
liceet

licet Deus & homo sit, non duos tamen, sed unum tantum Christum esse, non confusione substantiæ sed unitate personæ. Hæc thesis firmatur scripturæ dictis, Ecclesiæ Symbolis, conciliorum suffragiis, & Patrum testimoniis.

IX. Unionem excipit communicatio, quæ triplex:
1. ὑποστάσεως: ubi notanda 1. Vocis explicatio. Vox n. omnem uivius rei participationem connotat. 2. Communicationis personalis assertio. Hanc negant Calviniani: nos affirmamus, & probamus, ὑποστάσεως Christi unitate, ipsa carnis subsistentiâ, communicationis definitione, absurdi inductione &c. 2. Naturarū, quam verā ac realem esse, cum F. C. art. 8. p. 606. asserimus, idq; confirmamus, scripturæ autoritate, analogiæ fidei fundamine, Orthodoxa antiquitate. Hæc à personali differt, 1. Ordine, quò illa hanc antecedit, 2. naturarum habitudine, quæ illic se magis habent passivè, hic magis activè: Nā illic dicimus, duas naturas uniri; hic dicuntur invicem communicare. Oriuntur ex hæc naturarū ἐνώσει prædicationes, personales dictæ, de quibus iudicium fert Theologus, eas rectè reales asserit, inq; is naturam de natura, ut disparata de disparatis predicari ait, paronymicas nec dicendas, nec per ἀνολογίας ad has reducendas, affirmat, ratione unionis mysticas denominat, ab abstractivis, quia tutius, abstinendum suadet. & Christum, quā hominem, naturalem, DEI filium minus significanter, & ambigüe, dici existimat. 3. Idiomatum De hæc in genere notandum. 1. Vocis usurpatio. Vocem enim communicationis idiomatum, licet ἀγγελῶν sit, loquendis tamen necessitate introductam, ob firmas rationes, quas petenti dabimus, ad con-

controversias Theologicas explicandas, in scholis retinendam esse censemus. 2. Terminorum, abstracti & concreti explicatio. Theologis abstractum notat alteram naturam, in unione distincte consideratam: Concretum v. tantum personam exprimit. 3. Communicationis Idiom. significatio. Significat n. modum, quo propria, per distinctas scripturae formulas, de Christo dicuntur. 4. Generum determinatio; quorum 3. cum F. C. agnoscimus 5. Ordinis ratio; quae a nonnullis variatur: sed facile lenticula componitur, distinctione inter ordinem naturae & doctrinae; hunc nos observavimus.

X. In specie jam videndum 1. Genus, quod dicitur ἀλλοίωσις, ἀντίδοσις, ἐναλλαγή καὶ κοινωμία ὀνομάτων, ἰπιζέυσις ὀνομάτων, οἰκειώσις. Describitur, quod in illo de persona praedicantur naturarum propria. Hoc fit dupliciter: Nam vel de persona συνθετο, praedicantur alterutrius naturae propria, divina propter divinitatem; humana propter humanitatem: vel de persona λόγος αὐθενθετο, praedicantur humanitatis assumptae propria. II. Genus dicitur κοινωσιώσις, κοινωμία ἐνεργειῶν, πείθεσις. Describitur, quod in illo personae attribuitur certum δποτέλεσμα, in quo producendo utraq; natura agit, cum communicatione alterius. Subjectū in hoc genere est tota persona de qua δποτέλεσμα, enunciatur aliquo modo reciproce. Queritur hic; an mori pro mundi vita δποτέλεσμα sic? Id quod cum Orthodoxis affirmamus.

XI. 3. Genus, dicitur majestatis communicatio, δποθέωσις θεοποίησις, μῆ ποίησις &c. quibus non naturae exaequatio, sed carnis exaltatio exprimitur. Describitur, quod in eo de humana natura verè infinita & increata dona, ἀ

λ ὄγῳ

λόγῳ per unionem personalem ipsi communicata, enun-
ciantur. Subjectum est humana natura, quæ dona à divi-
na accipit. Carni talem communicationem & exaltatio-
nem obtigisse negant Calviniani: nos pro eâ confirmandâ
produximus argumenta 1. generalia, ab inhabitatione
universæ plenitudinis divinitatis Col. 2. v. 9. à datis Christo
in tēpore; à sessione ad dexterâ Dei. 2. Specialia, pro demō-
stratione certorū idiomatum ut: pro Omnipotentia in
genere urgemus dicta Matth. 28. v. 18. Eph. 1. v. 20. In specie
pro δυναμει ζωοποιητικῆ Ioh. 6. v. 48. & c. 1. Ioh. 1. v. 3 pro
δυναμει θαυματουργικῆ Marc. 16. v. 19. 20. Act. 2. v. 33. c. 10
v. 38. pro δυναμει remittendi peccata Matt. 9. v. 6. pro dy-
ναμει δικαστικῆ Ioh. 5. v. 27. Pro omni scientia Es. 11. v. 1.
Ioh. 3. v. 34. Col. 2. v. 3. Pro præsentia gratiosa, afferimus
dicta, Matt. 28. v. 20. Marc. 16. v. 20. Ioh. 6. v. 56. argumen-
ta, à natura capitis, ab institutione cœnæ, à regula Patrū,
quod officia mediatoris, utriq; nature convenient. Pro
præsentia totius Christi universali, quæ notat præsens
dominium in omnes creaturas in cœlo & terra, confirman-
da, producimus itidem dicta Ps. 71. v. 8. Ps. 110. v. 2. Eph. 1. v.
20. 21. argumenta analogiæ fidei consentanea, nim. ab u-
nionem personali, ab ὑποστάσεως τῷ λόγῳ communicatio-
ne, ab humanæ nature ad Dei dexteram evectione. Pro
cultu religiosæ adorationis Ioh. 5. v. 22. 23. Ph. 2. v. 9. & c.
Apoc. 5. v. 13. Hactenus persona Christi.

DE VITA.

XII. Vitam quod attinet, eam in duobus statibus
συνεβδον considerabimus; quorum alter exinanitionis
alter exaltationis dicitur: uterq; in V. T. adumbratus
per Moysen, Iosephum, Zachariam: in N. T. explicatus Phil.

2. v. 6.

2. vers. 6. & s. Subjectum horum statuum est Christus, λόγος & incarnatus: non secundum utramque, nec divinam, sed solam humanam naturam. Est autem exinanitio humilis in forma servili ad mortem usque crucis obedientia & subiectio, Phil. 2. v. 5. 28. In qua definitione duo exprimuntur actus: 1. Glorix divinæ κένωσις que non significat σεσηνηκτήςσεως majestatis, sed χεήσεως quam Theologi exemplo solis nube obducti, Regis minorennis declarare soliti sunt. 2. Ταπεινωσις s. humili- ma in forma servi subiectio. Hic explicandū, quid sit forma servi? sc: non ipsa humana natura, sed nature hu- manæ servilis status & conditio, defectus & affectus nostræ infirmitatis, peccato tamen excepto. Deinde, quid sit hu- milis subiectio? sc. Patri à Christo præstita obedientia in- agendo & patiēdo.

XIII. Ad hanc exinanitionē pertinet tota historia, Evangel. à nativitate ad sepulturam usque inclusive, quam breviter enarrabimus. Præmittimus ejus nativitatem, circa quam expendenda sunt. 1. Christi ortus, quem exponit Ge- nealogia, à Mattheo & Luca descripta, que Christum ex tribu Iuda, familia Davidis oriundum indicat, idque respe- ctu utriusque parentis, tam putativū, quam veri. 2. Chri- sti Mater, cujus nomen est Maria, quod notat dolorum a- cerbitatem. Persona ejus explicatur consideratione 1. Status, quod fuerit Virgo, ob prædictionem Esaiæ cap. 7. v. 14. & mansit in & post partum, ut pie creditur; despon- sata Iosepho Matth. 1. v. 18. ob causas, de quibus Patres con- sult. 2. Familiæ, quod orta fuerit de tribu Iuda, e domo Davidis, 2. Sam. 7. v. 12. 3. Titulorum, quorum quidam Biblici, ut: κεχαρισμένη εὐλογημένη non active, sed

sed passivè; quidam Ecclesiastici, ut cum dicitur, *Virgo sancta &c.* 4. Dignitatis, ob quam meritò veneratur & honoratur, sed malè religiosè adoratur. 3. Christi nativitas ipsa, cujus evolvenda 1. Circumstantiæ; tempus, quod notatur Luc. 1. vers. 5. cap. 2. vers. 1. Locus, qui vocatur Bethlehem Iudæ Luc. 2. vers. 4. 2. Res, nim: Persona nascens, quæ est homo DEUS; DEUS non sine humanitate: homo non sine deitate: modus, qui duplex: Interior, de quo queritur; an Maria peperit utero clauso? an aperto? Resp. Christum ex utero natum esse agnoscimus, quia legimus; modum ignoramus, quia non legimus: sed magis tamen ad prioris ad firmationem inclinamus. Exterior, spontanea paupertas. Finis, qui in nos redundat: nobis enim angeli annunciant gaudium magnum.

XIV. Succedit Christi circumcisio; ubi inquirenda est, 1. Circumcisionis ratio: Christus enim ratione sui circumcissione non indiguit; nostri tamen causa circumcidi voluit. 2. Nominis impositio: Dum enim circumcisionis sacramentum in carne recepit, nomen, idq; certâ ratione novum, in σ & accepit. Mox post circumcisionem Christus à Magis; ab oriente oriundis, visitatur, adoratur & muneribus honoratur, ut videre est apud Matth. cap. 2. vers. 1. Paulo post Domino in templo Hierosolimitano à Matre & Iosepho præsentatur, juxta Legem Exod. 13. vers. 2. & 15. à Simeone, filio Ionathæ, præceptore Gamalielis, viro justo, ulnis excipitur. Ubi unâ Maria purificationis dies susceperat, & par turturum, lege ita volente, obtulit. Præsentationi Matthæus subjungit

Subjungit tyrannicam Herodis persecutionem, ob quam Christus fugere coactus fuit. Explicat etiam fugæ circumstantias, quæ duplices 1. Personarum, quarum tres sunt; Angelus fugam suadens; Iosephus mandatum accipiens; Puer recens natus, fugâ evadens. 2. Rerum, nim: Tempus fugæ est n. paucis, inter nativitatem & fugam septimanis interjectis peracta, eâdem nocte, qua Ioseph mandatum accipit. Locus. Fugit, ex Bethlehem, (ut probabile est) per desertum illud, per quod filij Israel Palestinam ingressi sunt, in Ægyptum ibi per annum, & siquid excurrit mansit.

XV. Mentionem quoq; facit Evangelista educationis Christi, in quâ spectanda 1. ad Deum adductio, de quâ agit Lucas c. 2. v. 41. 2. ad honestatem informatio, cuius effectus exprimitur v. 52. *παιδείας οὐκ ὄντα* & c. quæ verba profectum notant sapientia tum finita, quæ crevit habitualiter; tum infinita, quæ crevit effectualiter. Addit res gestas, quod anno 12. disputaverit in templo v. 46. quod obediens fuerit & subiectus parentibus.

XVI. Tandem Christus aggressurus ministerium suum, per Baptismum eidem inaugurari voluit. Hujus annotanda 1. circumstantiæ: Tempus quod incidit ad principum Decembris vel finem Novembris, quæ notatio temporis Christi annum ætatis 30. brevi complendum indicat. Locus qui Iordanis in Bethabara. 2. Causa ministerialis, quæ Iohannis Baptista 3. Modus; Tinctus n. est Dominus à servo, aquâ Iordanis præterfluente: Plura de modo quia scriptura tacet, nos nescimus. 4. Miracula, baptismum insecuta: cæli apertio & dississio; visibilis Spiritus S. in specie columbæ apparitio, Patris ad filium sermocinatio. 5. Finis baptismi est nostri baptismi in salutare organon renovationis consecratio.

XVII.

XVII. Vix Ministerio consecratus, in ediam patitur
& Sathanæ tentationibus excipitur. Nam per actō Baptismo
in desertum à spiritu subducitur, ut tentaretur à Diabolo:
inibi ab omni abstinent per 40. dies cibo, non sine divinâ vir-
tute. Tandem esuriens, Diaboli subiit tentationes & occul-
tas & manifestas, quas enumerat Matt. c. 4. v. 3. & c. Supe-
rata tentatione ministerio per triennium, & quod excur-
rit, præfuit, docendo, peccata remittendo, doctrinam mira-
culis confirmando, ad quæ caro Christi se non tantum ha-
buit ut ὁπρᾶνον divinitatis in Christo, sed ἐκ τῆς σαρκὸς
ἐκ τῆς σαρκὸς.

XVIII. Maximè deniq; ex inanitione in passione ejus cō-
spicitur, quæ ad 4. actus reducitur, ita, ut ad 1. referatur ea,
quæ in horto cōtigerunt; ad 2. quæ in concilio sacerdotū co-
ram Caipha peracta sunt: ad 3. quæ Christus in prætorio
Pilati passus est: ad 4. denique passio & quæ circa eam no-
tanda, reducitur Subiectum passionis est tota persona, se-
cundam utramq; naturam. Finis est pro peccatis omnium
in universum hominum sufficiens satisfactio, à maledictio-
ne legis, diaboli & inferni liberatio.

XIX. Passionem excipit mors, cujus 1. probanda
veritas, quam probat mortis definitio, confirmat Centu-
rio & c. Mortuus dum Christus dicitur, hominem eum esse
desisse ad tempus per breve non quidem negamus; tamen
propterea factam esse unionis personalis solutionem, non sta-
tuimus, multo minus Christo divinitatē denegamus. 2. no-
tanda consequentia, quæ sunt miracula, nim: Solis ec-
clipsis non naturalis, velis scissio, Terræ motus, Petrarum
scissio, Monumentorū apertio, Mortuorum resurrectio, & c.

XX. Mortui sepeliri consuevere, quod & Christo ac-

cidit .

cidit Sepulturæ i. autor fuit Iosephus, ab Arimathæa ori-
undus. 2. actus hic est: corpus enim ablutum aromatibus
unxerūt, sindoni mundæ implicarunt, & caput sudario in-
voluerūt. 3. Tempus, tum sepultura quod determinatur ab
Evangelista, dies parasceves: tum quietis quod triduum in se-
pulchro n. corruptionem non vidit. 4. Locus, fuit hortus
monti Golgathæ vicinus, & monumentum novum. 5. Finis
est vaticiniorum impletio.

XXI. Vidimus Christum extremè sese humilian-
tem: sequitur exaltatio, quæ est solemnis & plenaria
majestatis in primo navitatis momento communicatæ u-
surpatio. Gradus ejus, s. sunt, 1. Descensus ad in-
ferus, de quo sciendum 1. quod sit articulus fidei, cujus fun-
damenta in sacris illustra habentur. 2. quod sit realis Eph. 4.
v. 9. 1. Pst. 3. v. 19. 3. quod totus Christus descenderit. 4. quod
post ζωπίνου ante tamen ἀνίστασιν descenderit, ad in-
feriores terre partes. 2. Resurrectio; cujus dispicienda
veritas; Tempus, quod dies tertius; Causa, tota Trinitas, di-
stinctim Pater, Filius, idq; quoad divinitatem & humani-
tatem; subjectum, corpus Christi, verum, idem numero, &
qualitatibus ditatum; Forma, quæ corporis & animæ reu-
nio, lapidis sepulchralis penetratio; Finis vaticiniorum im-
pletio, membrorum Christi resurrectio. 3. Ascensio, quæ
est vera corporis, die 40. à resurrectione e monte oliveti
sursum versus elevatio. Ubi exprimitur, terminus à quo
mons oliveti; modus, qui est visibilis elevatio; terminus ad
quem, celum ὁ φηλό τερον, quod non est locus, sed Dei ma-
jestas & excellentia; fructus ratione Christi, in gloriam in-
thronisatio; ratione nostri, cæli apertio. 4. Ad dexteram
Dei sessio, quâ pari potentiâ & equali majestate, cum
Deo patre omnia potenter & præsentèr in celo & terra gu-
bernat.

bernat. *Dextera n. Dei hic notat potentiam Dei, majestatem. Sedere est regnare in aeternum. 5. Reditus ad judicium. Hujus veritatem probant plurima scripturae dicta; qualitatem Matthaeus c. 24. v. 30. indicat; Terminum a quo determinat Lucas Act. 1. v. 11. Paulus 2. Thes. 1. v. 7. Tempus absconditum est. Hinc usq; vita.*

DE OFFICIO.

XXII. Subjungenda jam restat breviter officij cognitio, sine qua nuda cognitio personae & vitae ad salutem hominibus nihil prodest. Consideratur. 1. Generatim. Ubi notanda Causa efficiens, quae est tota Trinitas; sed κατ' ἐξοχὴν Deus Pater. Materia, in qua s. subjectum, quod totus Christus secundum utramq; naturam: circa quam, sunt omnes homines, probante scriptura. Finalis est DEI gloria misericordiae & justitiae divinae illustratio item redemptio & nostra salus.

XXIII. Deinde speciatim, & 1. Propheticum, quo nos de voluntate patris & via ad salutem aeternam informat. Hujus officij respectu dicitur, summus Propheta, consiliarius, Magister &c. Partes duae sunt: 1. Externa doctrinae promulgatio, quae continet Evangelij praedicationem, quae nova non est; Legis interpretationem, non autionem, & miraculorum praedictionem. 2. Interna efficacia, qua moventur fideles, ut capiant mente & corde retineant, quae docentur. Executus est hoc officium, immediate & mediate per ministros.

XXIV. 2. Sacerdotale, quo ordinatus est ad satisfaciendum Deo, pro hominibus. Hujus respectu dicitur Pontifex magnus, Mediator N. T. salvator &c. Circa hoc officium consideranda veniunt, 1. Personae vocatio, quam probant divina testificatio, voluntaria Christi exinanitio
personae

personae Christi & Melchisedeci comparatio. 2. Officij executione, quae tribus absolvitur partibus: 1. Legis perfecta impletione, ad quam requirebatur justitia & personae & operis: utrumque Christus habuit, non sibi tantum; sed & nobis: sibi quia: homo; nobis, quia: homo pro nobis. 2. Plenaria satisfactione, quae peracta est in ara crucis, & est meritoria, universalis & sola sufficiens. 3. Intercessione, qua nobis parta merita applicat.

XXV. 3. Regium, quo ipse Ἰεωθεωτω & gubernat omnia in caelo & terra, imprimis v. Ecclesiam. Hujus ratione dicitur Rex, dux, princeps &c. Consideratur hoc officium in administrationis modo & illius termino. Administratio non fit vi externa & corporali, sed virtute spiritus h. e. verbo & sacramentis; & respicit vitam presentem & futuram: Ratione praesentis vitae dicitur regnum, 1. potentiae, quod est generale dominium super omnia, 2. gratiae, quod est specialis operatio misericordiae & bonitatis in Ecclesia. Hoc administrat leges subditis praescribendo, eosdem ab hostibus defendendo, premiis ornando. Ratione futurae vitae, dicitur regnum justitiae & gloriae, quod conspicietur in suscitatione mortuorum & judicatione tum impiorum ad damnationem, tum piorum ad beatitudinem. Terminus, regni respectu ὁμονομίας erit, cum filius regnum Patri traditurus, ei subjicietur, qui ei omnia subjecit, ut Deus sit omnia in omnibus, benedictus in secula, Amen.

